

Lucrarea mai beneficiază și de o listă a faraonilor (pp. 351—356) lucrări bibliografice pentru fiecare capitol din partea I (pp. 357—358) și utile *Indici* (pp. 359—367).

The Penguin Guide to Ancient Egypt, scris de un reputat specialist, bun cunoscător al Egiptului, nu este numai un simplu ghid arheologic, ci o lucrare prin intermediul căreia civilizația faraonică ni se relevă în cvasitotalitatea ei.

MIRON CIHÔ

LABIB HABACHI,

STUDIES ON THE MIDDLE KINGDOM

Budapest, 1987, 305 pp. (= *Studia Aegyptiaca**)

Intr-un număr mai vechi al prestigioasei publicații a Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași (*AIAI*, 1981, pp. 823—824) am semnalat apariția unei noi publicații de profil egiptologic, *Studia Aegyptiaca*, editată de Catedra de istorie veche a Universității Eötvös Loránd din Buapesta. La momentul respectiv au fost prezentate primele cinci volume ale seriei.

La început a u fost editate două tipuri de volume: ori culegeri de studii, cu o vastă participare internațională, ori monografii. Începînd cu *Studia Aegyptiaca* VI (V. Wessetzky, *Ausgewählte Schriften* (1937—1979), Budapest, 1981, 216 pp.) a fost inaugurată retipărirea unor studii importante aparținînd colegilor maghiari, dar și străini. Următorul volum, *Studia Aegyptiaca* VII (L. Kákósy, *Selected Papers* (1953—1973), Budapest, 1981, 318 pp.) prezintă principalele contribuții științifice ale prof. L. Kákósy, unul din liderii cercetărilor de profil din R. Ungară. Prin lucrarea Ahmed Kadry, *Officers and Officials in the New Kingdom*, Budapest, 1982, 231 pp. (*Studia Aegyptiaca* VIII) ne reîntoarcem la editarea monografiilor. Prin cel prezentat, Ministerul secretar de stat al Egiptului, D-l A. Kadry, dobîndea titlul de doctor în egiptologie la Universitatea Eötvös Loránd din Buapesta.

Rezultatele obținute de cercetarea egiptologică din R. Ungară, creșterea numărului specialiștilor și implicit recunoașterea internațională din ce în ce mai vădită, au făcut posibil crearea unei catedre aparte de egiptologie la universitatea budapestană. Șeful ei este prof. L. Kákósy, care pe lângă multe implicări directe în activitatea de cercetare pe plan mondial (editarea unui catalog al Muzeului Egiptean din Torino, consultant științific pentru noul Muzeu Egiptean din Cairo etc.), conduce și săpăturile anuale întreprinse în mormîntul theban (TT 32) aparținînd cîndva scribului *Djehutimes*. Catedra aparte continuă editarea seriei. Dr. Ulrich Luft, format la renumita școală germană a egiptologiei, ne-a pus la dispoziție o culegere de articole publicate cîndva, în diferite re-

viste de specialitate din lume, de vechiul său prof. R. Anthes, *Ägyptische Theologie im dritten Jahrtausend v. Chr.*, Budapest, 1983, 322 pp. (*Studia Aegyptiaca* IX).

Ultimul volum care ne-a parvenit, cel pe care intenționăm să-l prezentăm mai larg cititorului român, este o reeditare a XVI articole și a unei recenzii aparținând valorosului egiptolog *Labib Habachi* (1906—1984), a cărui activitate științifică cu o largă sferă de investigație ne este prezentat de L. Kákosy (pp. VII—IX). Din preocupările lui Habachi, care cuprindeau aproape întreaga istorie a Egiptului antic, editorii s-au oprit asupra acelor articole și studii care îmbrățișează Prima Perioară Intermediară și Regatul Mijlociu. De fapt, însuși dr. Habachi a fost de acord — înainte de decesul său — cu publicarea acestei culegeri.

Desigur, prezentarea conținutului tuturor celor șaisprezece articole și studii cuprinse în culegerea de față ar fi lipsit de importanța în cazul unei recenzii, dar vom încerca să le grupăm pe problemele majore pe care le tratează. Menționăm că în unele cazuri această clasificare ar putea fi considerată arbitrară.

Un grup interesant de articole tratează chestiuni legate de religia egipteană antică. Printre acestea putem include: *Was Anukis considered as the wife of Khnum or as his daughter?*, pp. 29—35 (în care autorul demonstrează clar că zeița Anukis era fiica zeului Khnum și a zeiței Satis, aceștia reprezentînd o triadă clasică a pantheonului egiptean antic), *God's father and the role they played in the history of the First Intermediate Period*, pp. 107—134 (care cu toate că tratează importanța desul de mare jucat de „profet”-ul egiptean antic în perioada aflată în discuție, ar putea fi inclus la fel de bine și în cadrul studiilor de istorie sociale), *Divinities adored in the area of Kalabsha, with special reference to the goddess Miket*, pp. 181—195 (în care analizează în regiunea Kalabsha — cca. 50 km la sud de Assuan — în principalele temple și sanctuare, în special, rolul zeiței Miket, denumită stăpînă a sanctuarului, a Egiptului de Sus și de Jos), *Hekaib. The deified governor of Elephantine*, pp. 98—105 (publicarea rezultatelor săpăturilor proprii în mormîntul și sanctuarul lui Heqaib, guvernator al Elephantinei, care după moarte a fost divinizat, a reprezentat una din preocupările constante pentru dr. Habachi în ultima parte a vieții sale).

Interesante sînt și lucrările care se ocupă de probleme de genealogie (studiile XIV, XV, XVI, XVII din culegere), apoi cele legate de problematica așezărilor antice studiate prin intermediul săpăturilor din care amintim în special *Khatana-Qantir: Importance* (pp. 41—97) și apoi cele care analizează diferite chestiuni legate de suveranii perioadelor istorice în discuție (vezi studiile nr. I, IV, VIII, XI și XII).

Toate lucrările cuprinse în volum se caracterizează prin: importante contribuții la tematici diverse, remarcîndu-se prin utilizarea surselor epigrafice variate. Dr. Habachi, printr-un limbaj științific adecvat, s-a dovedit un excelent cunoscător al realizărilor civilizației egiptene antice. Impresionează mai ales vastele sale cunoștințe în domeniul geografiei și filologiei.